

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

**Національний університет
фізичного виховання і спорту України**

СТАДНИК СВІТЛАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 796.011/796.077.5.001.26 (477)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ УМОВИ ДІЯЛЬНОСТІ УЧИЛИЩ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ**

24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання і спорту

Київ – 2012

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано у Харківській державній академії фізичної культури
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Науковий керівник

кандидат педагогічних наук, доцент **Приходько Іван Іванович**,
Харківська державна академія фізичної культури, завідувач кафедри менеджменту
фізичної культури

Офіційні опоненти:

доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор **Мічуда Юрій Петрович**,
Національний університет фізичного виховання і спорту України, завідувач кафедри
менеджменту та економіки

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент **Чеховська Любов
Ярославівна**, Львівський державний університет фізичної культури, доцент
кафедри рекреації і оздоровчої фізичної культури

Захист відбудеться «22» листопада 2012 р. о 12.30 на засіданні спеціалізованої вченої
ради Д 26.829.02 в Національному університеті фізичного виховання і спорту
України (03680, м. Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету
фізичного виховання і спорту України (03680, Київ – 150, вул. Фізкультури, 1)

Автореферат розіслано «16» жовтня 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.В. Коробейніков

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Діяльність училищ фізичної культури спрямована на вирішення цілого комплексу завдань, важливе соціальне значення серед яких мають такі: залучення дітей і молоді до занять спортом; виховання підростаючого покоління у дусі ідей олімпізму; створення умов для самореалізації. Училища фізичної культури здійснюють свій внесок у розвиток сфери фізичної культури і спорту, готуючи спортивний резерв для поповнення збірних команд України та кадри за спеціальністю «Фізичне виховання».

У Законі України «Про фізичну культуру і спорт», Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту, Концепції загальнодержавної цільової соціальної програми з розвитку фізичної культури і спорту на 2012 – 2016 рр., Стратегії формування сучасної системи олімпійської підготовки до 2020 року вказується, що розвиток резервного спорту і підготовка кадрів відносяться до пріоритетних напрямків державної політики у сфері фізичної культури і спорту.

Аналіз сучасної літератури свідчить про те, що вивченню системи підготовки спортивного резерву присвячені роботи Л. В. Волкова (2002), В. Г. Нікітушкіна, П. В. Квашука, В. Г. Бауера (2005), О. Т. Паршикова (2005), Т. М. Меліхової (2007), В. М. Платонова, О. А. Шинкарук, В. О. Дрюкова (2009), О. А. Шинкарук (2011) та інших учених. Основна увага авторів зосереджена на розгляді питань теорії та методики юнацького спорту, актуальних проблемах розвитку дитячо-юнацького спорту, організації роботи з підготовки спортивного резерву в різних країнах світу, програмно-нормативному, науково-методичному забезпеченні багаторічної підготовки спортсменів, організації системи відбору тощо. Науковий інтерес у літературі представляє також проблема підготовки кадрів у сфері фізичної культури і спорту (С. М. Ахметов, 2003; Г. З. Карнаухов, 2003; Ю. М. Шкретій, 2010; О. В. Горбенко, І. Г. Хомко, 2011 та ін.). Авторами робіт аргументовано представлені питання планування фізкультурної освіти на окремих рівнях, контролю над підготовленістю кадрів, визначено сутність і зміст безперервної фізкультурної освіти.

Проблеми керування організаційно-управлінської діяльності у сфері фізичної культури і спорту розглядалися у роботах М. О. Олійника (2000), І. І. Переверзіна (2001), В. І. Мудрика, І. І. Приходько, В. А. Христоєва (2001), Ю. П. Мічуди (2007, 2008), І. І. Приходько, Г. М. Путятіної (2008), О. М. Жданової, Л. Я. Чеховської (2009). Проте до нині учені не приділяли належної уваги вивченню організаційно-управлінської діяльності училищ фізичної культури, за винятком окремих робіт Л. О. Логінової (2006), С. М. Родака (2009), А. С. Солнцевої (2010). Актуальність даної роботи обумовлюється необхідністю наукового обґрунтування організаційно-управлінських напрямків діяльності училищ фізичної культури в умовах сьогодення і впровадження наукових основ управління у практику їх роботи.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Роботу виконано відповідно до Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту

України на 2006 – 2010 рр. за темою 1.3.7.2 п "Організація і технологія удосконалення діяльності суб'єктів та об'єктів управління фізичною культурою і спортом" (номер державної реєстрації 0106U011988) та відповідно до Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011 – 2015 рр. за темою 1.7. "Теоретико-методологічні та прикладні аспекти застосування інноваційних технологій у спортивному менеджменті". Автором проведено підготовку, аналіз та узагальнення теоретичного і практичного матеріалу з питань діяльності училищ фізичної культури, а також розроблено проект цільової комплексної програми оптимізації діяльності училищ фізичної культури України та план його реалізації.

Мета дослідження – визначення організаційно-управлінських умов діяльності училищ фізичної культури для її подальшого вдосконалення в Україні.

Завдання дослідження:

1. Систематизувати сучасні наукові уявлення про діяльність училищ фізичної культури.
2. Здійснити комплексну характеристику діяльності училищ фізичної культури в Україні.
3. Охарактеризувати організаційно-управлінські умови діяльності училищ фізичної культури в Україні.
4. Розробити проект цільової комплексної програми та план його практичної реалізації шляхом визначення напрямків організаційно-управлінської діяльності училищ фізичної культури в Україні.

Об'єкт дослідження – діяльність училищ фізичної культури в Україні.

Предмет дослідження – умови організації та управління діяльністю училищ фізичної культури в Україні.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань дослідження використовувався комплекс взаємодоповнювальних наукових методів дослідження: аналіз літературних джерел; аналіз документальних матеріалів; контент-аналіз; соціологічне опитування (анкетування, інтерв'ю); організаційний аналіз; організаційний діагноз; акмеографія; системний аналіз; програмно-цільовий метод; методи математичної статистики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

– вперше визначено організаційно-управлінські умови діяльності училищ фізичної культури в Україні, які включають систему управління, нормативно-правове, фінансове, матеріально-технічне, кадрове, науково-методичне забезпечення діяльності училищ;

– вперше здійснено комплексну характеристику діяльності училищ фізичної культури в Україні на підставі аналізу організації спортивної, навчальної, виховної робіт, діяльності директора училища;

– вперше науково обґрунтовано напрямки організаційно-управлінської діяльності училищ фізичної культури у фінансово-господарській, навчальній, спортивній,

виховній, науково-методичній роботах. Запропоновано проект цільової комплексної програми оптимізації діяльності училищ фізичної культури України;

– підтверджено дані про необхідність удосконалення системи підготовки спортивного резерву в Україні щодо забезпечення скоординованої роботи між суб'єктами фізичної культури і спорту (спортивними школами, училищами фізичної культури тощо) на етапах багаторічної підготовки спортсменів;

– доповнено і розширено дані щодо змісту діяльності керівника фізкультурно-спортивної організації, зокрема розроблено акмеограму директора училища фізичної культури, яка включає об'єктивні і суб'єктивні характеристики діяльності директора.

Практична значущість роботи. Розроблені проект цільової комплексної програми оптимізації діяльності училищ фізичної культури України та план його практичної реалізації забезпечать удосконалення механізму управління діяльністю училищ з боку центрального та регіональних органів управління освіти і науки, фізичної культури та спорту; розроблені та обґрунтовані напрямки організаційно-управлінської діяльності училищ фізичної культури дозволять раціонально використовувати їх ресурси та ефективно здійснювати підготовку спортивного резерву і фізкультурних кадрів.

Матеріали дослідження можуть бути використані у навчальному процесі спеціалізованих кафедр вищих навчальних закладів фізичної культури і спорту, де викладаються дисципліни «Управління фізичною культурою та спортом», «Організація і менеджмент фізичної культури», а також в організаційно-управлінській діяльності училищ фізичної культури, органів управління освіти і науки, фізичної культури та спорту.

Практичне значення одержаних результатів дослідження підтверджують акти впровадження у діяльність управління з питань фізичної культури та спорту Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради (акт впровадження від 9.09.2011 р.), у навчальний процес кафедри менеджменту фізичної культури Харківської державної академії фізичної культури (акт впровадження від 13.10.2011 р.), у діяльність управління у справах фізичної культури та спорту Головного управління у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської обласної державної адміністрації (акт впровадження від 14.10.2011 р.), у діяльність управління у справах фізичної культури та спорту Дніпропетровської обласної державної адміністрації (акт впровадження від 26.10.2011 р.), Дніпропетровського вищого училища фізичної культури (акт впровадження від 26.10.2011 р.), у діяльність управління з питань фізичної культури та спорту Донецької обласної державної адміністрації (акт впровадження від 17.01.2012 р.), Харківського державного вищого училища фізичної культури №1 (акт впровадження від 21.02.2012 р.), Кримського вищого училища олімпійського резерву (акт впровадження від 6.03.2012 р.), Харківського обласного вищого училища фізичної культури і спорту (акт впровадження від 24.04.2012 р.).

Особистий внесок здобувача полягає у проведенні аналізу науково-методичної літератури і визначенні актуальності завдань, що вивчаються, в організації і проведенні дослідження, аналізі отриманих результатів і формуванні висновків. У спільних публікаціях автору належить проведення аналізу даних та інтерпретація отриманих результатів дослідження.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дисертації були представлені на V Міжнародній науково-практичній конференції «Спорт, духовність та гуманізм у сучасному світі» (Донецьк, 2007), IX, X, XI Міжнародних науково-практичних конференціях «Фізична культура, спорт та здоров'я» (Харків, 2007, 2008, 2011), XI Науковій конференції «Молода спортивна наука України» (Львів, 2007), XII Всеукраїнській конференції «Молода спортивна наука України» (Львів, 2008), студентській науковій конференції «Фізичне виховання та спорт у вищих навчальних закладах» (Харків, 2008), науковій конференції пам'яті А. М. Лапутіна «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки, фізичного виховання та спорту» (Чернігів, 2008), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації» (Дніпропетровськ, 2008), науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми розвитку фізичного виховання, спорту і туризму в сучасному суспільстві (Івано-Франківськ – Микуличин, 2008), II Міжнародній науковій конференції молодих вчених (Київ, 2009), Міжнародному симпозіумі «Схід – Україна – Захід: сучасні процеси розвитку фізичної культури, спорту, туризму та оздоровчих технологій» (Харків, 2009), XIV Міжнародній науковій конференції «Молода спортивна наука України» (Львів, 2010), XIV Міжнародному науковому конгресі «Олімпійський спорт і спорт для всіх» (Київ, 2010), VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Олімпійський спорт, фізична культура, здоров'я нації в сучасних умовах» (Луганськ, 2011), Міжнародній науково-практичній конференції «Фізичне виховання різних груп населення: стан, проблеми та перспективи» (Дніпропетровськ, 2011), V Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2012), науково-практичних семінарах аспірантів і на засіданнях кафедри менеджменту фізичної культури Харківської державної академії фізичної культури (2009 – 2012).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження відображені у 26 публікаціях, з яких 13 статей – у фахових виданнях України.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел (204 джерела) і додатків. Загальний текст дисертації складається з 334 сторінок, із яких 192 – основного тексту. Цифрові дані представлено у 10 таблицях та ілюстровано 19 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність роботи, представлено зв'язок дослідження з науковими планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість роботи, визначено

особистий внесок дисертанта, вказано сферу апробації результатів досліджень і кількість публікацій автора.

У першому розділі «**Діяльність училищ фізичної культури як об'єкт наукового аналізу**» представлено аналіз літературних джерел, який показав, що проблема вдосконалення діяльності училищ фізичної культури є актуальною в Україні, Росії, Білорусії. У розділі виявлено й охарактеризовано напрямки сучасного наукового пошуку щодо функціонування училищ фізичної культури у системі підготовки спортивного резерву та у системі підготовки фізкультурних кадрів. Проте поза увагою дослідників залишилися питання організаційно-управлінських умов діяльності училищ фізичної культури в Україні.

На підставі проведеного аналізу літературних джерел визначено процес формування сучасної мережі училищ фізичної культури в Україні, який включає 2 етапи: перший етап (1966 – 1988) – створення мережі шкіл-інтернатів спортивного профілю, головним завданням яких була підготовка спортивного резерву для поповнення збірних команд; другий етап (1989 – до сьогодні) – створення училищ, які здійснювали не тільки підготовку спортивного резерву до збірних команд, але й підготовку кадрів. Другий етап включає 2 підетапи: перший (1989 – 1991) – реорганізація шкіл-інтернатів спортивного профілю та створення училищ олімпійського резерву; другий (1992 – до сьогодні) – училища олімпійського резерву стали вищими навчально-спортивними закладами I рівня акредитації і були перейменовані у вищі училища фізичної культури.

У другому розділі «**Методи та організація дослідження**» описано та обґрунтовано методи дослідження, які є взаємодоповнювальними, адекватними об'єкту, предмету, меті й завданням дослідження, представлено організацію дослідження. У нашому дослідженні аналіз літературних джерел використовувався для визначення ступеня наукової розробленості досліджуваних питань, отримання початкових даних для вирішення завдань дослідження, інтерпретації отриманих даних при порівнянні різних точок зору з досліджуваною проблемою. Аналіз документальних матеріалів дозволив визначити державну політику стосовно підготовки спортивного резерву та кадрів для сфери фізичної культури і спорту, а також напрямки, зміст діяльності, правове положення училищ фізичної культури. За допомогою аналізу документальних матеріалів звітності за період з 2005 до 2011 рр. було визначено особливості та структуру фінансування училищ фізичної культури, проаналізовано кількісні показники підготовки спортивного резерву в училищах, обґрунтовано вибірку для власних досліджень. Для аналізу планів роботи училищ фізичної культури за цільовою, функціональною спрямованістю, спрямованістю на об'єкти управління та за вибором способів управлінського впливу було використано метод контент-аналізу.

Соціологічне опитування дало змогу виявити думку респондентів щодо різноманітних аспектів досліджуваної проблеми, визначити очікувану ефективність

розробленого нами проекту цільової комплексної програми та отримати оцінку заходів плану його практичної реалізації відповідно до критеріїв якості планування. Анкетування проводилось серед директорів, тренерів, учнів і студентів училищ фізичної культури для визначення їх думки щодо основних напрямків діяльності училищ. Для визначення очікуваної ефективності проекту та плану проводилось анкетування серед провідних вчених і практичних працівників сфери фізичної культури та спорту. Інтерв'ю проводилось для визначення думки керівників органів управління фізичної культури та спорту і директорів училищ про основні проблеми у діяльності училищ, перспективи і напрямки її розвитку.

Метод організаційного аналізу було використано для виявлення організаційних резервів у спортивній, навчальній, виховній, фінансово-господарській, науково-методичній роботі. Метод організаційного діагнозу використовувався для визначення основних шляхів удосконалення навчальної, спортивної, виховної, фінансово-господарської, науково-методичної діяльності училищ. З метою вивчення об'єктивних і суб'єктивних характеристик діяльності директора училища фізичної культури, зумовлених специфікою навчального закладу, використовувався метод акмеографії, що дало змогу розробити акмеограму директора училища фізичної культури. Метод системного аналізу використовувався для отримання характеристики училища фізичної культури як складної соціальної системи, у результаті чого було проаналізовано організаційну структуру управління училищами фізичної культури, виявлено її рівні, підрозділи і ланки управління, визначено їх функції, а також управлінські зв'язки між ними. Програмно-цільовий метод застосовувався для розробки проекту цільової комплексної програми оптимізації діяльності училищ фізичної культури України та плану його практичної реалізації. Методи математичної статистики використовувались для обробки отриманих результатів дослідження.

Дослідницька робота проводилась на базі 11 училищ фізичної культури України впродовж 2007 – 2012 рр. й охоплювала чотири етапи наукового пошуку. У дослідженнях взяли участь 11 директорів, 204 тренери, 455 учнів та 125 студентів училищ фізичної культури, а також 4 керівники органів управління фізичної культури та спорту, 7 провідних вчених, які володіють знаннями щодо досліджуваної проблеми.

На першому етапі (2007 – 2009) здійснювався пошук та аналіз літературних джерел, аналіз документальних матеріалів, проводилося пілотажне дослідження (2007 – 2008) серед 7 директорів та 183 вихованців училищ фізичної культури з метою перевірки відповідності розроблених анкет основним характеристикам досліджуваної сукупності та умовам збору інформації. На цьому етапі було визначено об'єкт та предмет дослідження, сформульовано мету й завдання дослідження, підібрано відповідні наукові методи дослідження, розроблено методику дослідження.

На другому етапі (2010 – травень 2011) було проведено анкетування на базі 11 училищ фізичної культури України з метою виявлення думки респондентів про основні напрямки діяльності училищ. В анкетуванні взяли участь 11 директорів, 204 тренери та 580 вихованців училищ фізичної культури України. На другому етапі проводилось також інтерв'ювання серед 4 директорів училищ та 4 керівників органів управління фізичної культури та спорту з метою визначення думки респондентів про основні проблеми у діяльності училищ, перспективи і напрямки її розвитку. Проведено контент-аналіз планів роботи 5 училищ фізичної культури, у результаті чого було визначено особливості процесу планування в училищах. Протягом другого етапу проаналізовано організаційну структуру управління училищами фізичної культури в Україні; виявлено організаційні резерви та визначено шляхи вдосконалення навчальної, спортивної, виховної, фінансово-господарської, науково-методичної діяльності училищ; розроблено акмеограму директора училища фізичної культури; проведено математичну обробку й інтерпретацію отриманих результатів дослідження.

На третьому етапі (червень – грудень 2011) здійснювалась розробка проекту цільової комплексної програми оптимізації діяльності училищ фізичної культури та плану його практичної реалізації. Для визначення очікуваної ефективності та отримання оцінки запланованих нами заходів відповідно до критеріїв якості планування проводилось анкетування 14 фахівців сфери фізичної культури та спорту, з яких 7 осіб – провідні вчені, які володіють знаннями щодо досліджуваної проблеми; 7 – практичні працівники, що мають безпосереднє відношення до діяльності училищ. На цьому етапі було проведено математичну обробку отриманих результатів та оформлялися акти впровадження.

На четвертому етапі (2012) формувався остаточний варіант тексту дисертації, висновки, продовжувалось оформлення актів впровадження результатів дослідження у практику, було підготовлено дисертаційну роботу до апробації та офіційного захисту.

У третьому розділі **«Комплексна характеристика діяльності училищ фізичної культури в Україні»** представлено організаційну структуру управління училищами фізичної культури, подано характеристику діяльності директора училища фізичної культури, проаналізовано організацію спортивно-тренувального, навчального та виховного процесів в училищах фізичної культури.

Установлено, що організаційна структура управління училищами фізичної культури в Україні включає 3 рівні. На державному рівні управління діяльністю училищ фізичної культури здійснює Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України (10 училищ), а також Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим (1 училище). На регіональному рівні управління діяльністю училищ фізичної культури здійснюють органи управління освіти і науки, органи управління з питань фізичної культури і спорту обласних державних

адміністрацій. Керування, що здійснюється у кожному училищі фізичної культури директором та колегіальними органами управління (рада училища, педагогічна, тренерська, опікунська ради) є третім рівнем. До структури училища входять підрозділи, які об'єднані у 3 функціональних блоки: дорадчих органів, адміністративний та виконавчий (рис.1). Організаційна структура управління відрізняється в кожному окремому училищі наявністю або відсутністю певних структурних підрозділів (опікунська рада, медико-відновний центр), проте, представлені рівні управління і ланки управління, а також управлінські зв'язки є загальними для всіх училищ в Україні.

Особливий акцент у роботі зроблено на характеристиці діяльності директора училища фізичної культури. Практика діяльності училищ фізичної культури показує, що ефективність функціонування училища залежить від діяльності його керівника. Проведене дослідження дозволило розробити системно-структурну модель – акмеограму директора училища фізичної культури, спрямовану на виконання головної мети діяльності директора, а саме забезпечення ефективного функціонування училища. Розроблена акмеограма вміщує такі характеристики діяльності директора: об'єктивні, які включають мету, завдання, функції і результати діяльності; суб'єктивні, що включають знання, уміння, навички, індивідуальні, професійні якості, акмеологічні інваріанти, необхідні для здійснення поставлених завдань та негативні якості, які перешкоджають реалізації поставлених завдань.

Як свідчить проведене дослідження, сьогодні у 8 областях України та в Автономній Республіці Крим функціонує 11 училищ фізичної культури, у яких здійснюється підготовка спортивного резерву з 35 видів спорту (28 – літніх, 5 – зимових олімпійських та 2 – неолімпійських). Аналіз роботи з підготовки спортивного резерву в училищах фізичної культури України за останні сім років (2005 – 2011) показав, що більше, ніж половину від загальної кількості вихованців училищ (від 55% до 61%) склали кваліфіковані (1 розряд та КМСУ) та висококваліфіковані спортсмени (МСУ та МСМК). До складу національних збірних команд впродовж періоду, який аналізувався, входило: у 2005 – 13,4%; у 2006 – 13,6%; у 2007 – 13,7%; у 2008 – 15,5%; у 2009 – 15,6%; у 2010 – 15,8% та у 2011 – 18,9% від загальної кількості вихованців усіх училищ України.

У цілому проведені дослідження щодо організації спортивно-тренувального процесу в училищах фізичної культури свідчать про можливість його вдосконалення за рахунок активізації виявлених організаційних резервів: розробка єдиних модельних характеристик з видів спорту для відбору в училища; використання різноманітних форм підвищення кваліфікації тренерів, зокрема проведення науково-практичних конференцій на базі училищ в рамках календаря спортивно-масових заходів; використання інноваційних методів навчання у навчально-тренувальному процесі; розробка і впровадження спеціальної системи моніторингу за фізичним станом спортсменів в училищах.

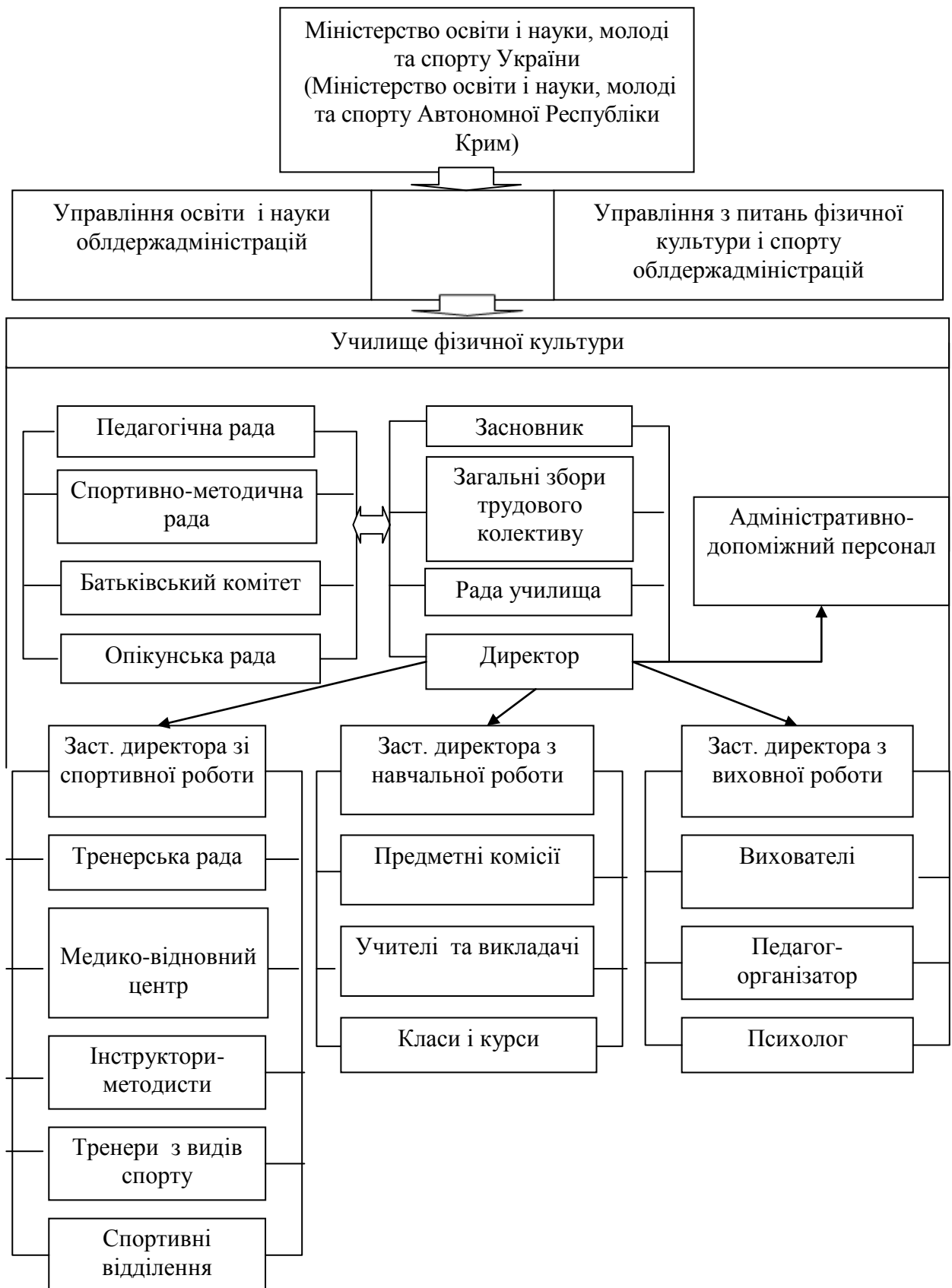

Рис. 1. Організаційна структура управління училищами фізичної культури

Специфіка організації навчального процесу в училищах фізичної культури полягає у тісній взаємодії з тренувальним процесом. Наші дослідження показали, що

учням та студентам училищ фізичної культури України досить складно поєднувати навчальну та тренувальну діяльність. Усі умови для поєднання навчальних та тренувальних занять мають тільки 23,4% опитаних; вдається поєднувати навчальну і тренувальну діяльність, але іноді за рахунок відставання у навчальній діяльності – 56,2%; необхідна допомога викладачів – 9,3%; завжди з великими ускладненнями поєднують заняття 8,6% учнів і студентів та не бажають поєднувати – 2,5% опитаних учнів та студентів.

Під час опитування вихованців училищ фізичної культури виявлено, що менше половини (43,6%) планують продовжити фізкультурну освіту, працювати тренером у сфері фізичної культури і спорту – 14,8% опитаних. Це свідчить про наявність проблеми у діяльності училищ, а також у системі фізкультурної освіти.

Установлено, що організація навчального процесу училищ фізичної культури потребує вдосконалення за рахунок виявлених під час дослідження організаційних резервів, а саме проведення агітаційно-пропагандистської та рекламної діяльності для забезпечення якісного набору абітурієнтів; впровадження інноваційних форм та використання інноваційних методів навчання; створення електронних бібліотек та консультативних центрів. На державному рівні необхідно вдосконалити механізм переходу випускників училищ до ВНЗ фізкультурно-спортивного профілю, а також оптимізувати роботу з працевлаштування випускників, підвищити рівень престижності професії тренера у суспільстві.

Під час дослідження з'ясовано, що виховна робота в училищах фізичної культури включає деякі форми, методи та спрямована на створення сприятливого морально-психологічного клімату, формування у вихованців училищ духовної культури, морально-вольових якостей, стійкого інтересу до спорту тощо. Результати опитування вихованців училищ фізичної культури свідчать про необхідність проведення у рамках виховної роботи більшої кількості зустрічей зі знаменитими спортсменами, провідними тренерами (47,9%), організації більшої кількості вечорів, КВК, вікторин (30,5%). Виявлені нами організаційні резерви спрямовані на вдосконалення виховного процесу училищ фізичної культури шляхом комплексного використання різних методів та форм виховної роботи, активізації студентського та учнівського самоврядувань, створення на базі училищ фізичної культури центрів олімпійського виховання.

У четвертому розділі «**Характеристика організаційно-управлінських умов діяльності училищ фізичної культури в Україні**» проведено аналіз зовнішнього та внутрішнього середовищ, визначено організаційно-управлінські умови діяльності училищ фізичної культури в Україні, які включають систему управління, нормативно-правове, фінансове, матеріально-технічне, кадрове, науково-методичне забезпечення діяльності училищ.

У ході контент-аналізу планів роботи училищ фізичної культури з'ясовано, що у сукупній діяльності училищ за функціональною спрямованістю основна увага

приділяється виховній роботі (30,1%); за цільовою спрямованістю – організації навчально-тренувального (40,9%) та навчального процесів (45,2%); за спрямованістю на об'єкти управління – заплановані заходи в основному спрямовані на заступників директора з навчальної, спортивної, виховної роботи (38,2%); за способами управлінського впливу – найбільш важливими є контроль та перевірка виконання (33,6%), наради та збори (33,2%).

Аналіз нормативно-правового забезпечення діяльності училищ фізичної культури України показав необхідність його вдосконалення, що вимагає внесення змін до Положення про спеціалізований навчальний заклад спортивного профілю; розробки і затвердження Положення про загальноосвітній структурний підрозділ училища, освітніх галузевих стандартів підготовки молодших фахівців у галузі знань «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини», єдиної форми державної статистичної звітності для училищ фізичної культури, нормативно-правових документів щодо матеріально-технічного та медичного забезпечення діяльності училищ; вдосконалення нормативно-правового механізму взаємодії училищ в рамках навчально-спортивних комплексів (ДЮСШ – училище – ВНЗ) у регіонах України.

Проведене дослідження показало, що училища фізичної культури України фінансуються із державного (3 заклади) та обласних бюджетів (8 закладів). Аналіз структури фінансування училищ фізичної культури України показав недостатнє виділення фінансів з бюджетних джерел на проведення навчально-спортивної роботи, придбання спортивної форми та інвентарю, медико-відновлювальних засобів, на харчування вихованців. Така ситуація вимагає залучення додаткових джерел фінансування, проте, як показало наше дослідження, тільки 4 училища фізичної культури здійснюють діяльність з надання платних послуг. Отримані результати свідчать про необхідність розвитку діяльності училищ фізичної культури щодо залучення додаткових джерел фінансування та надання платних послуг у межах чинного законодавства.

Під час дослідження визначено забезпеченість училищ фізичної культури України власною спортивною базою у вигляді співвідношення видів спорту, з яких навчально-тренувальні заняття проводяться на власній спортивній базі, від загальної кількості видів спорту в кожному училищі у відсотках (рис. 2). Отримані результати свідчать, що тільки 2 з 11 училищ фізичної культури України повністю забезпечені власними спортивними спорудами, але враховуючи важливість матеріально-технічного забезпечення у процесі підготовки спортивного резерву, розвиток та удосконалення матеріально-технічної бази училищ фізичної культури України є нагальною потребою для державних, регіональних та місцевих органів влади.

Училища фізичної культури мають значний кадровий потенціал стосовно підготовки спортивного резерву. Визначено, що у 2011 році в училищах фізичної культури України підготовку спортсменів здійснювали 687 тренерів-викладачів з видів спорту, з яких 30,3% мають звання «Заслужений тренер України».

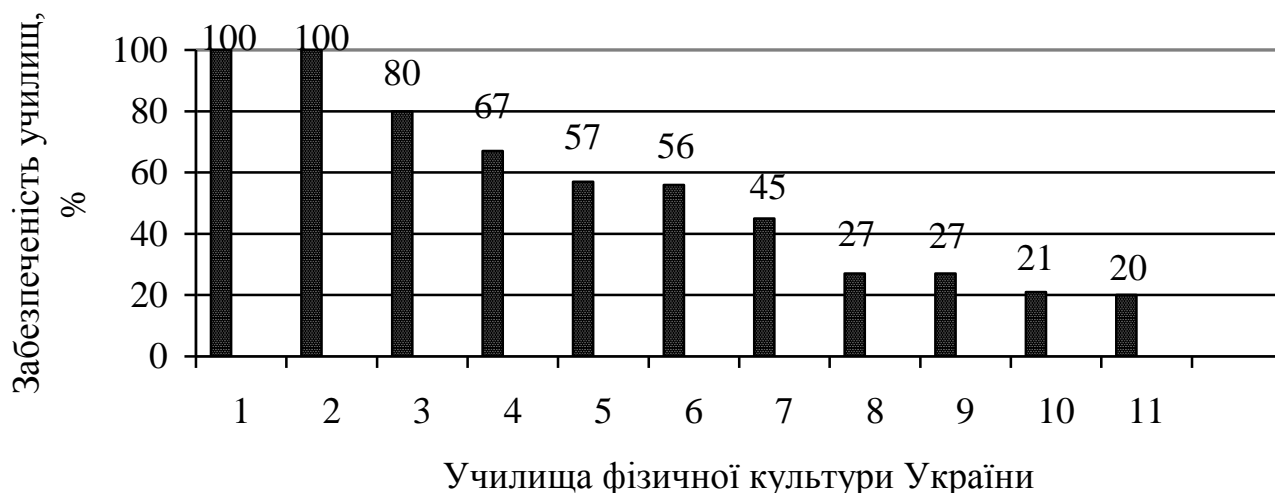

Рис. 2. Забезпеченість училищ фізичної культури України власною спортивною базою:

- 1 – Кримське вище училище олімпійського резерву;
- 2 – Республіканське вище училище фізичної культури;
- 3 – Херсонське вище училище фізичної культури;
- 4 – Харківське обласне вище училище фізичної культури і спорту;
- 5 – Донецьке вище училище олімпійського резерву ім. С. Бубки;
- 6 – Броварське вище училище фізичної культури;
- 7 – Луганське обласне вище училище фізичної культури;
- 8 – Харківське державне вище училище фізичної культури №1;
- 9 – Дніпропетровське вище училище фізичної культури;
- 10 – Львівське державне училище фізичної культури;
- 11 – Миколаївське вище училище фізичної культури

Установлено, що науково-методичне забезпечення училищ фізичної культури потребує вдосконалення за рахунок використання у спортивно-тренувальному та навчальному процесах нової науково-методичної літератури; організації науково-практичної взаємодії училищ з науково-дослідними інститутами, лабораторіями, ВНЗ; розвитку власної науково-методичної діяльності тощо.

У п'ятому розділі «**Напрямки організаційно-управлінської діяльності училищ фізичної культури в Україні**» представлено напрямки організаційно-управлінської діяльності училищ фізичної культури у фінансово-господарській, навчальній, спортивній, виховній, науково-методичній роботах, розроблено проект цільової комплексної програми оптимізації діяльності училищ фізичної культури України.

Структура проекту цільової комплексної програми включає такі компоненти або частини: цільову, структурну, ресурсну, організаційну, результативну. Цільова частина включає 90 цілей, які взаємодоповнюють та відповідають генеральній меті. Структурна частина сформована на «дереві цілей», що передбачає розподіл генеральної цілі на 3 основні, що діляться ще на 10 цілей, яким підпорядковані 21

проміжна підціль першого рівня та 56 проміжних підцілей другого рівня.

Генеральна мета проекту цільової комплексної програми – оптимізація діяльності училищ фізичної культури в Україні.

Основні цілі проекту:

- 1) удосконалення системи управління діяльністю училищ фізичної культури;
- 2) удосконалення процесу підготовки спортивного резерву в училищах фізичної культури;
- 3) удосконалення процесу підготовки кадрів на базі училищ фізичної культури.

Ресурсна частина визначає раціональні витрати щодо виконання запланованих заходів та включає перелік конкретних виконавців. Передбачається використання комплексу джерел фінансування училищ фізичної культури як бюджетних, так і додаткових. Організаційна частина передбачає створення необхідних організаційних умов для роботи з оптимізації діяльності училищ фізичної культури. Результативна частина містить перелік показників оцінки з огляду на соціальні результати реалізації запланованих цілей.

На підставі проекту цільової комплексної програми розроблено план, який спрямований на оптимізацію діяльності всіх училищ фізичної культури, що функціонують в Україні. До структури плану входять 3 розділи:

– перший розділ включає заходи щодо вдосконалення системи управління діяльністю училищ фізичної культури, вирішенням яких повинні займатися державні органи управління освіти і науки, фізичної культури та спорту спільно з директорами училищ. Для здійснення даного процесу необхідно вдосконалити нормативно-правове забезпечення, фінансово-господарську діяльність, інфраструктуру та процес управління діяльністю училищ фізичної культури;

– другий розділ плану формує блок заходів щодо вдосконалення процесу підготовки спортивного резерву в училищах фізичної культури. Дані заходи передбачають вдосконалення організації науково-методичної діяльності, системи відбору, медичного забезпечення та організацію харчування вихованців училищ фізичної культури;

– третій розділ містить заходи щодо вдосконалення процесу підготовки кадрів на базі училищ фізичної культури. У ньому відображені заходи, спрямовані на вдосконалення організації навчального та виховного процесів в училищах.

Для визначення очікуваної ефективності проекту цільової комплексної програми оптимізації діяльності училищ фізичної культури та плану було проведено анкетування серед вчених та практичних працівників сфери фізичної культури і спорту, які за 5-ти бальною шкалою оцінили цілі та заходи за відповідними показниками. Отримані результати показали високу ефективність запланованих заходів щодо оптимізації діяльності училищ фізичної культури України (табл. 1).

Результати анкетування вчених та практичних працівників сфери фізичної культури і спорту також показали, що заплановані заходи щодо оптимізації

діяльності училищ фізичної культури відповідають критеріям, які забезпечують якість планування переважно на оптимальному рівні, а саме: повнота охоплення функцій та завдань (100%), тривалість (100%), доцільність (92,9%), внутрішня відповідність (92,9%), реальність виконання (85,7%) та конкретність запланованих заходів (85,7%). Таким чином, розроблені нами проект цільової комплексної програми оптимізації діяльності училищ фізичної культури України та план його практичної реалізації мають високу очікувану ефективність, а заплановані заходи науково обґрунтовані та реальні для виконання.

Таблиця 1

Результати оцінки респондентами очікуваної ефективності заходів щодо оптимізації діяльності училищ фізичної культури України (n=14)

Показники, що оцінювалися	Оцінка учених (у балах) (n = 7)		Оцінка практиків (у балах) (n = 7)	
	$\bar{x}$	m_x	$\bar{x}$	m_x
Удосконалення механізму управління училищами фізичної культури	4,6	0,30	4,9	0,14
Підвищення науковості управління	4,9	0,14	4,4	0,20
Поліпшення координації діяльності училищ	4,3	0,18	4,4	0,30
Розвиток ініціативи та творчості у роботі	4,4	0,20	4,7	0,18
Покращення якості управлінських рішень	4,7	0,18	4,3	0,29
Забезпечення повноти та своєчасності виконання функцій управління	4,4	0,20	4,4	0,20
Удосконалення стилю і методів роботи директорів та педагогічних колективів училищ	4,6	0,20	4,4	0,20
Створення сприятливих умов вихованцям училищ для підвищення спортивної майстерності та навчання	4,7	0,18	4,3	0,29
Підвищення ефективності виконання завдань діяльності	4,7	0,18	4,7	0,18
Визначення перспектив розвитку училищ	4,7	0,18	5,0	0
Загальна оцінка очікуваної ефективності заходів	4,60	0,05	4,55	0,08

У шостому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дисертаційного дослідження» охарактеризовано повноту вирішення завдань дослідження. У процесі нашого дослідження отримано три групи даних:

– *підтверджено* наявні положення про актуальність проблеми вдосконалення діяльності училищ (О. Т. Паршиков, 2005; Л. О. Логінова, 2006; А. С. Солнцева, 2010); про внесок училищ у розвиток олімпійського спорту (Є. К. Кулінкович, 1996; С. М. Родак, 2009); про необхідність налагодження взаємодії між суб'єктами фізичної культури і спорту у процесі багаторічної підготовки спортсменів (Ю. М. Шкретій, 2005; С. М. Родак, 2009); про необхідність наукового обґрунтування шляхів застосування ефективних ринкових технологій у діяльності фізкультурно-спортивних організацій (Ю. П. Мічуда, 2008); про необхідність розробки освітніх галузевих стандартів підготовки фахівців галузі знань «Фізичне

виховання, спорт і здоров'я людини» (Ю. М. Шкрєбтій, Л. А. Харченко, 2010); про необхідність створення сприятливих умов для поєднання вихованцями навчальних та тренувальних занять (Л. І. Лубишева, А. В. Шукаєва, 2007; Ш. З. Хуббієв, 2010);

– доповнено теоретичні дані про проблеми керування організаційно-управлінської діяльності у сфері фізичної культури і спорту (Ю. П. Мічуда, 2007; О. М. Жданова, Л. Я. Чеховська, 2009 та ін.); доповнено і розширено дані щодо завдань, основних та спеціальних функцій управління у діяльності керівника фізкультурно-спортивної організації (М. В. Туленков, 1992; Л. Я. Чеховська, 2002); про зміст навчального процесу і підготовки кадрів в училищах (Ж. К. Холодов, 1999; О. В. Клімов, 2000);

– у даній роботі *вперше* представлено етапи формування сучасної мережі училищ фізичної культури в Україні. Визначено організаційні резерви та запропоновано шляхи удосконалення спортивної, навчальної, виховної, фінансово-господарської та науково-методичної робіт в училищах фізичної культури. Вперше охарактеризовано діяльність директора училища фізичної культури. Було отримано абсолютні нові дані щодо системи управління училищами фізичної культури в Україні, їх нормативно-правового, фінансового, матеріально-технічного, кадрового, науково-методичного забезпечення, що дало змогу визначити організаційно-управлінські умови діяльності училищ фізичної культури в Україні, розробити проект цільової комплексної програми оптимізації діяльності училищ фізичної культури України та план його практичної реалізації.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз літературних джерел показав, що училища фізичної культури – важлива та необхідна організаційна форма роботи у сфері фізичної культури і спорту, яка забезпечує підготовку спортивного резерву для поповнення збірних команд України та кадрів за спеціальністю «Фізичне виховання». У результаті проведеної систематизації сучасних наукових уявлень про діяльність училищ фізичної культури виявлено, що авторами розглядалися лише окремі сторони процесів підготовки спортивного резерву та підготовки фізкультурних кадрів в училищах. До теперішнього часу учені не досліджували організаційно-управлінські умови діяльності училищ фізичної культури в Україні.

2. Здійснено комплексну характеристику діяльності училищ фізичної культури в Україні на підставі аналізу організації спортивної, навчальної, виховної робіт та діяльності директора училища. Виявлено організаційні резерви, активізація яких сприятиме вдосконаленню спортивно-тренувального, навчального і виховного процесів в училищах фізичної культури.

3. Запропоновано акмеологічний підхід до вивчення діяльності директора училища фізичної культури, внаслідок чого розроблена акмеограма, що включає об'єктивні та суб'єктивні характеристики його діяльності. Виявлено, що в сучасних умовах функціонування училищ у діяльності їх директорів виникають ускладнення,

пов'язані з організацією наукової роботи (90,9%); організацією фінансової роботи та пошуком додаткових джерел фінансування (72,7%); методичної роботи (72,7%); із налагодженням контактів з федераціями (72,7%); з вивченням практики роботи інших училищ (72,7%); оздоровленням вихованців (54,5%); з організацією навчальної (54,5%) та господарської робіт (54,5%).

4. Дослідження, які проводились серед директорів училищ фізичної культури України, свідчать, що до зовнішніх чинників впливу на діяльність училищ належать соціально-економічна і політична ситуація в країні (100%); умови роботи (81,8%); фінансування сфери фізичної культури і спорту (100%); управлінський вплив органів управління (72,7%). До внутрішніх чинників, на думку директорів, належать службово-функціональні відносини із заступниками, тренерами, викладачами, вихованцями училища (100%); якості особистості директора (100%); особисті мотиви директора (100%); рівень професійної підготовленості працівників (90,9%).

5. Визначено та охарактеризовано організаційно-управлінські умови діяльності училищ фізичної культури в Україні, які впливають на ефективність їх функціонування. Вони включають систему управління училищами, нормативно-правове, фінансове, матеріально-технічне, кадрове, науково-методичне забезпечення діяльності училищ. Виявлено, що діяльність училищ фізичної культури на сучасному етапі потребує удосконалення, зокрема обґрунтовано необхідність покращення нормативно-правового, фінансового, матеріально-технічного, науково-методичного забезпечення.

6. Розроблено проект цільової комплексної програми та план його практичної реалізації шляхом визначення напрямків організаційно-управлінської діяльності училищ фізичної культури у фінансово-господарській, навчальній, спортивній, виховній, науково-методичній роботах. Запропонований проект цільової комплексної програми спрямований на оптимізацію діяльності училищ фізичної культури в Україні та включає цільову, структурну, ресурсну, організаційну і результативну частини. План практичної реалізації проекту включає три розділи, що містять основні заходи щодо удосконалення системи управління, процесу підготовки спортивного резерву та процесу підготовки кадрів в училищах фізичної культури. Особливість розробленого плану полягає в тому, що він включає заходи, які забезпечені ресурсами та конкретними виконавцями.

7. Результати оцінки проекту цільової комплексної програми та плану вченими та практичними працівниками сфери фізичної культури та спорту свідчать про високий рівень очікуваної ефективності (4,60 і 4,55 балів з 5 балів) запланованих заходів щодо оптимізації діяльності училищ фізичної культури. Заходи плану характеризуються фахівцями сфери фізичної культури та спорту на оптимальному рівні як такі, що повною мірою охоплюють функції та поєднують перспективні і поточні завдання діяльності училищ фізичної культури (100%), як доцільні (92,9%), як такі, що мають внутрішню відповідність (92,9%), реальні (85,7%) та конкретні (85,7%) у виконанні.

Перспективи подальших досліджень проблеми вдосконалення діяльності училищ фізичної культури в Україні доцільно пов'язувати з науково-методичним обґрунтуванням ефективності підготовки спортивного резерву та кадрів для сфери фізичної культури і спорту на базі училищ фізичної культури з урахуванням особливостей регіонів.

СПИСОК ПРАЦЬ, ЯКІ ОПУБЛІКОВАНІ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких відображені основні наукові результати дисертації

1. Приходько И. И. Аналитический обзор деятельности училищ физической культуры по подготовке спортивных резервов / И. И. Приходько, С. А. Левадня // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2007. - №11. – С. 206 – 208. *Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні досліджень та формулюванні висновків.*
2. Приходько И. И. Организация работы по подготовке спортивных резервов в училищах физической культуры / И. И. Приходько, С. А. Левадня, В. В. Пинчук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків – Донецьк: ХДАДМ (ХХП), 2007. - №11. – С. 74 – 77. *Особистий внесок здобувача полягає у складанні плану статті та формулюванні висновків.*
3. Приходько І. Училища фізичної культури в системі підготовки спортивних резервів / І. Приходько, С. Левадня // Молода спортивна наука України. – 2008. – В.12. – Т.1. – С. 265 – 269. *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні бібліографічного пошуку.*
4. Приходько И. И. Отношение воспитанников училищ физической культуры к будущей профессиональной деятельности / И. И. Приходько, С. А. Левадня // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. – 2008. – В.54. – С. 219 – 223. *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, здійсненні обробки й інтерпретації отриманих результатів.*
5. Приходько І. Аналіз матеріально-технічного забезпечення спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю в Україні / І. Приходько, С. Левадня // Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ: ДДІФКС, 2008. - № 3 – 4. – С. 188 – 190. *Особистий внесок здобувача полягає у виборі методів аналізу даних і формулюванні висновків роботи.*
6. Левадня С. О. Аналіз діяльності спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю в Україні / С. О. Левадня // Молода спортивна наука України. – Львів, 2009. – Т.4. – С. 105 – 109.
7. Приходько И. И. Организационная структура управления училищами физической культуры в Украине / И. И. Приходько, С. А. Левадня // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2009. - №3. – С. 261 – 265. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці завдань дослідження, проведенні дослідження і підготовці статті до друку.*

8. Левадня С. Актуальні проблеми у діяльності училищ фізичної культури України / С. Левадня // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 1. – С. 72 – 75.
9. Левадня С. Виховна робота в училищах фізичної культури / С. Левадня // Молода спортивна наука України. – Львів, 2010. – Вип. 14, т. 4 – С. 109 – 115.
10. Левадня С. Поєднання спортивної та навчальної діяльності в училищах фізичної культури / С. Левадня // Молода спортивна наука України. – Львів, 2011. – Вип. 15, т. 4 – С. 61 – 66.
11. Стадник С. Акмеологический подход к изучению деятельности директора училища физической культуры / С. Стадник // Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ: ДДІФКС, 2011. - № 3. – С. 80 – 82.
12. Приходько И.И. Организация деятельности директора училища физической культуры / И. И. Приходько, С. А. Стадник // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2011. - №4. – С. 193 – 197. *Особистий внесок здобувача полягає у здійсненні досліджень та формулюванні висновків.*
13. Стадник С. Оптимізація управління діяльністю училищ фізичної культури України на основі програмно-цільового методу управління / С. Стадник // Молода спортивна наука України: зб.наук.праць з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. Вип.16: у 4-х т. – Л.: ЛДУФК, 2012. – Т. 4 – С. 156 – 162.

Праці апробаційного характеру

14. Приходько И. И. Резерв спорта Украины – училища физической культуры / И. И. Приходько, С. А. Левадня // Материалы XII Международного научного конгресса «Современный олимпийский и паралимпийский спорт и спорт для всех» [сб. тезисов]. – Москва: Физическая культура, 2008. – Т.1. – С. 164 – 165. *Особистий внесок здобувача полягає у виборі методів аналізу даних і формулюванні висновків.*
15. Приходько И. И. Аналитический обзор деятельности училищ физической культуры в Украине / И. И. Приходько, С. А. Левадня // IV Международный конгресс ["Человек, спорт, здоровье"], (Санкт-Петербург, 23 – 25 апреля 2009 г.). – СПб, 2009. – С. 29. *Особистий внесок здобувача полягає у виборі методів аналізу даних і формулюванні висновків.*
16. Левадня С. А. Училища физической культуры в системе непрерывного физкультурного образования / С. А. Левадня, И. И. Приходько // Всеукр. наук-практ. конф. «Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти в Україні» [тез.доп.], (27 – 28 вересня 2010 р.). – Харків: НТУ «ХП», 2010. – С. 79 – 81. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці мети, завдань, формулюванні висновків.*
17. Приходько И. И. Нормативно-правовые основы функционирования училищ физической культуры Украины / И. И. Приходько, С. А. Левадня // XIV Междунар. науч. конгр. «Олимпийский спорт и спорт для всех» [сб. тезисов].– К.: Олимп. лит.,

2010. – С. 695. *Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні досліджень та формулюванні висновків.*

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

18. Приходько І. І. Регіональні училища фізичної культури у системі підготовки спортивного резерву / І. І. Приходько, С. О. Левадня // Актуальні проблеми розвитку фізичного виховання, спорту і туризму в сучасному суспільстві: монографія / За ред. Б. М. Мицкан, Т. В. Бойчук, О. Я. Фотуйма. – Івано-Франківськ: ПП Курилюк, 2008. – С. 190 – 194. *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні мети, завдань статті, формулюванні висновків.*

19. Левадня С. А. Финансовое обеспечение специализированных учебных заведений спортивного профиля / С. А. Левадня // Матеріали Всеукр. наук-практ. конф. «Сучасні наукові досягнення – 2008». – Миколаїв: НУК, 2008. – С. 201 – 205.

20. Левадня С. А. Исторический аспект системы подготовки спортивных резервов / С. А. Левадня // Науковий часопис: збірник наукових праць / за ред. О. В. Тимошенка. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – С. 117 – 120.

21. Приходько И. И. Значение училищ физической культуры в олимпийском спорте / И. И. Приходько, С. А. Левадня // Материалы международной научно-практической конференции ["Физическое воспитание и спорт в системе образования, как фактор физического и духовного оздоровления нации"], (Минск, 8 – 10 апреля 2009 г.). – Минск: БГУФК, 2009. – С. 231 – 235. *Особистий внесок здобувача полягає у складанні плану статті та формулюванні висновків.*

22. Левадня С. А. Система подготовки спортивного резерва в Украине / И. И. Приходько, С. А. Левадня, Т. А. Кравченко // Сучасні технології у сфері фізичного виховання, спорту та валеології: зб. наук. праць за матеріалами III Міжнар. (Інтернет) наук.-практ. конф. – Х.: Академія ВВМВС України, 2009. – С. 90 – 96. *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні бібліографічного пошуку.*

23. Приходько И. И. Проблемы подготовки специалистов в училищах физической культуры Украины / И. И. Приходько, С. А. Левадня // XI Международная научная сессия БГУФК и НИИ ФК и С РБ по итогам НИР за 2009 год «Молодежь – науке» [сб. статей]. – Минск: БГУФК, 2010. – С. 265 – 269. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці завдань дослідження, проведенні дослідження і підготовці статті до друку.*

24. Левадня С. А. Нормативно-правовое обеспечение деятельности училищ физической культуры в Украине / С. А. Левадня, И. И. Приходько // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2011. - №2. – С. 41 – 45. *Особистий внесок здобувача полягає у виявленні проблеми, здійсненні досліджень та формулюванні висновків.*

25. Стадник С. А. Актуальные проблемы в деятельности училищ физической культуры Украины / С. А. Стадник // VIII Междунар. науч.-практ. конф.

«Олимпийский спорт, физическая культура, здоровье нации в современных условиях»: сб. науч. труд. – Луганск: ЛНУ им. Тараса Шевченко, 2011. – С. 245 – 248.

26. Приходько І. І. Рекреаційно-оздоровча робота в училищах фізичної культури / І. І. Приходько, С. О. Стадник // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Львів: ЛДУФК, 2012. – С. 100 – 103. *Особистий внесок здобувача полягає у здійсненні досліджень, обробці й інтерпретації отриманих результатів.*

АНОТАЦІЇ

Стадник С.О. Організаційно-управлінські умови діяльності училищ фізичної культури в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. – Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, 2012.

Дисертаційна робота присвячена організації діяльності училищ фізичної культури в Україні. У роботі визначено організаційно-управлінські умови діяльності училищ фізичної культури в Україні; здійснено комплексну характеристику діяльності училищ фізичної культури в Україні на підставі аналізу організації спортивної, навчальної, виховної робіт, діяльності директора училища; розроблено проект цільової комплексної програми оптимізації діяльності училищ фізичної культури України та план його практичної реалізації; науково обґрунтовано напрямки організаційно-управлінської діяльності училищ фізичної культури у фінансово-господарській, навчальній, спортивній, виховній, науково-методичній роботах; підтверджено дані про необхідність удосконалення системи підготовки спортивного резерву в Україні щодо забезпечення скоординованої роботи між суб'єктами фізичної культури і спорту (спортивними школами, училищами фізичної культури тощо) на етапах багаторічної підготовки спортсменів; доповнено і розширено дані щодо змісту діяльності керівника фізкультурно-спортивної організації, зокрема розроблено акмеограму директора училища фізичної культури, яка включає об'єктивні і суб'єктивні характеристики діяльності директора.

Матеріали дослідження можуть бути ефективно використані у навчальному процесі спеціалізованих кафедр вищих навчальних закладів фізичної культури і спорту, а також в організаційно-управлінській діяльності училищ фізичної культури та органів управління освіти і науки, фізичної культури та спорту.

Ключові слова: училища фізичної культури, організаційно-управлінські умови, системний підхід, акмеограма, оптимізація, організаційні резерви, проект цільової комплексної програми, план.

Стадник С.А. Организационно-управленческие условия деятельности училищ физической культуры в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.02 – физическая культура, физическое воспитание разных групп населения. – Национальный университет физического воспитания и спорта Украины, Киев, 2012.

Диссертационная работа посвящена организации деятельности училищ физической культуры в Украине. Целью работы является определение организационно-управленческих условий деятельности училищ физической культуры для ее дальнейшего совершенствования в Украине. В исследованиях приняли участие 11 директоров, 204 тренера, 455 учеников и 125 студентов всех училищ физической культуры Украины, а также 4 руководителя органов управления физической культуры и спорта, 7 ведущих ученых, которые владеют знаниями относительно исследуемой проблемы.

Систематизация современных научных представлений о деятельности училищ физической культуры свидетельствует, что в системе подготовки спортивного резерва училища являются особой организационной формой, осуществляющей также подготовку кадров для сферы физической культуры и спорта. Проведенный анализ научной литературы показал, что до настоящего времени ученые не уделяли внимания изучению организационно-управленческих условий деятельности училищ физической культуры в Украине. В работе представлено комплексную характеристику деятельности училищ физической культуры на основе анализа организации спортивной, учебной, воспитательной работ, деятельности директора училища. На основе применения акмеографического метода разработана акмеограмма директора училища физической культуры, включающая объективные и субъективные характеристики его деятельности.

Определены и охарактеризованы организационно-управленческие условия деятельности училищ физической культуры в Украине, включающие систему управления, нормативно-правовое, финансовое, материально-техническое, кадровое, научно-методическое обеспечение деятельности училищ. Разработано проект целевой комплексной программы оптимизации деятельности училищ физической культуры Украины и план его практической реализации путем определения направлений организационно-управленческой деятельности училищ физической культуры. Предлагаемые проект программы и план направлены на совершенствование системы управления деятельностью училищ, процессов подготовки спортивного резерва и кадров в училищах физической культуры; вовлекают в работу центральный и региональные органы управления образования, физической культуры и спорта, а также все училища физической культуры Украины; определяют содержание работ; оценены учеными и практическими специалистами сферы физической культуры и спорта на оптимальном уровне как соответствующие критериям качества

планирования и как имеющие высокую ожидаемую эффективность. Материалы исследования могут быть эффективно использованы в учебном процессе специализированных кафедр высших учебных заведений физической культуры и спорта, а также в организационно-управленческой деятельности училищ физической культуры и органов управления образования и науки, физической культуры и спорта.

Ключевые слова: училища физической культуры, организационно-управленческие условия, системный подход, акмеограмма, оптимизация, организационные резервы, проект целевой комплексной программы, план.

Stadnik S.O. Organizational and management conditions of physical training colleges' activities in Ukraine. – On the right of manuscript.

Candidate's thesis in physical education and sport, speciality 24.00.02 - physical training, physical education of different sections of the population. - National University of Physical Education and Sports of Ukraine, Kyiv, 2012.

The candidate's thesis is dedicated to organization of physical training colleges' activities in Ukraine. The paper defines the organizational and management conditions of physical training colleges' activities in Ukraine; the thesis carries out a comprehensive description of physical training colleges' activities in Ukraine analyzing organization of sports and educational works, of a physical training college head; it is developed a projekt purpose-oriented comprehensive program for optimization of physical training colleges' activities in Ukraine and the plan of its practical realization; it is scientifically proved the directions of organizational and management conditions of physical training colleges' activities in business, educational, sports, scientific and methodical works; the paper confirms the data concerning improvement of sports reserve's training in Ukraine with regard to providing coordinating work between subjects of physical culture and sport (sports schools, physical training colleges and etc.,) on the stages of sportsmen's training of several years standing; the work supplements and expands the data as to the content of a physical training director activities in particular, it is developed an acmeogram for a physical training college head which includes objective and subjective characteristics of the physical training college head's activity.

The materials of the research can be used efficiently in the educational process of specialized departments in higher educational establishments of physical culture and sport as well as in organizational and management of activities of physical training colleges and organs of government in education, physical culture and sport.

Key words: physical training colleges, organizational and management conditions, systems approach, acmeogram, optimization, organizational reserves, a projekt purpose-oriented comprehensive program, a plan.